

Šolski center Celje
Srednja šola za strojništvo in mehatroniko

ŽENSKE V STROJNIŠTVU

Avtorici:

Jana Pustovrh, S-2. g
Jerneja Mešiček, S-2. g

Mentorica:

Davorka Polić Jošt, univ. dipl. ped.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2008

Čas je, da ženske odstranimo ovire,
ki smo si jih postavile.
Iz sebe lahko naredimo veliko več,
kot smo kdaj koli sanjale.

Louise Hay

KAZALO

TEORETIČNI DEL

1	POVZETEK	7
2	UVOD	8
3	CILJI	9
4	HIPOTEZE	9
5	METODE	9
6	IZOBRAŽEVANJE IN ZAPOSLOVANJE ŽENSK NEKOČ IN DANES	11
6.1	ZAPOSLOVANJE ŽENSK V SVETU PRED II. SVETOVNO VOJNO	11
6.2	ZAPOSLOVANJE ŽENSK V SLOVENIJI PRED II. SVETOVNO VOJNO	12
6.3	ZAPOSLOVANJE ŽENSK NA CELJSKEM PRED II. SVETOVNO VOJNO	13
6.4	POLOŽAJ ŽENSK V EU IN SLOVENIJI DANES	13
6.4.1	Ženske v izobraževalnem procesu.....	13
6.4.2	Zaposlovanje žensk.....	14
6.4.3	Ženske v današnjih večjih podjetjih.....	14

PRAKTIČNI DEL

7	ANALIZA IN INTERPRETACIJA ANKET	17
7.1	OSNOVNE ŠOLE.....	17
7.2	SREDNJE ŠOLE.....	24
7.3	VIŠJE STROKOVNE ŠOLE.....	27
7.4	VISOKOŠOLSKI ZAVODI IN UNIVERZE	28
8	ZAKLJUČEK	30
9	ZAHVALA	31
10	VIRI, LITERATURA	32

PRILOGE

KAZALO TABEL

Tabela št. 1: Prebivalstvo po aktivnosti, Slovenija, 4. četrtletje 2007.....	7
Tabela št. 2: Delovno aktivno prebivalstvo v strojni panogi na dan 31. 12 2006.....	7
Tabela št. 3: Odstotek zaposlenih žensk pred II. svetovno vojno.....	10
Tabela št. 4: Odstotek žensk v posamičnih panogah po svetu pred II. svetovno vojno.....	11
Tabela št. 5: Poklicna sestava prebivalstva.....	12
Tabela št. 6: Delež zaposlenih po spolu.....	14
Tabela št. 7: Odstotek vpisanih žensk na Višji strokovni šoli v Celju.....	26
Tabela št. 8: Odstotek vpisanih deklet na Fakulteti v Ljubljani.....	27
Tabela št. 9: Odstotek vpisanih deklet na Fakulteti v Mariboru.....	27

KAZALO GRAFOV

Graf št. 1: Zanimanje za predmete.....	18
Graf št. 2: Seznanjenost z izobraževalnimi programi	19
Graf št. 3: Seznanjenost z deficitarnimi poklici.....	20
Graf št. 4: Vzroki za slabo vključenost deklet v izobraževalne programe strojništva.....	21
Graf št. 5: Slaba predstavitev izobraževalnih programov strojne smeri.....	22
Graf št. 6: Ali smo ženske sposobne opravljati moško delo.....	23

TEORETIČNI DEL

1. POVZETEK

V raziskovalni nalogi *Ženske v strojništvu* sva ugotavljali, kje je vzrok za maloštevilčen vpis deklet v izobraževalne programe strojne smeri ter koliko je še v družbi prisotna ločnica med "ženskimi" in "moškimi" poklici.

Na osnovi pridobljenih podatkov sva ugotovili, da se dekleta veliko pogosteje odločajo za srednje in višje šole ter visokošolske zavode in fakultete družboslovnih, zdravstvenih, socialnih in pedagoških programov, fantje pa za tehnične smeri, kot so strojništvo, računalništvo, elektrotehnika in gradbeništvo.

Ta vzorec se prenaša tudi na trg dela in pomeni koncentracijo žensk v socialnih, pedagoških in uradniških poklicih ter koncentracijo moških v tehničnih poklicih.

Prisotni spolni stereotipi so še zlasti škodljivi za mlade, ki se odločajo o svoji prihodnosti in si izbirajo področje šolanja. Zaradi tradicionalnega prepričanja, kaj je primerno za dekleta in kaj za fante, se utegnejo odločiti za poklic, ki ga od njih pričakuje družba in ne za tistega, ki si ga želijo sami. Na ta način pa je za družbo izgubljenega veliko potenciala.

2. UVOD

Strojništvo je tehnična veda, ki pri načrtovanju in izdelavi uporabnih naprav, predmetov ali strojev uporablja fizikalna načela. Osnovna področja, ki jih strojništvo potrebuje, so: dinamika, statika, trdnost, prenos toplote, dinamika tekočin, mehanika trdnin, teorija nadzora, pnevmatika, hidravlika, mehatronika, kinematika in uporabna termodinamika. Delavci strojne stroke naj bi tudi razumeli in znali uporabljati spoznanja s področij kemije in elektrotehnike.

Iz podatkov Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva Slovenije je razvidno, da je v proizvodnji kovin in kovinskih izdelkov ter proizvodnji strojev in naprav zaposleno 60 677 oseb (6,1 % aktivnega prebivalstva v RS) oziroma 15 077 žensk (1,5 % aktivnega prebivalstva v RS). Podatki kažejo, da je zanimanja med tovrstnimi poklici med ženskami majhno, saj je pretežni del zaposlenih v tej panogi moškega spola.

Tabela št. 1: Prebivalstvo po aktivnosti, Slovenija, 4. četrtletje 2007

	Skupaj	Moški	Ženske
	v 1000		
Prebivalstvo skupaj	2.019	995	1.024
Aktivno prebivalstvo	1.032	563	469
- delovno aktivno prebivalstvo	983	541	443
- brezposelne osebe	49	22	27
Neaktivno prebivalstvo	706	288	419

Tabela št. 2: Delovno aktivno prebivalstvo v strojni panogi na dan 31. 12 2006

	Skupaj	Moški	Ženske
Proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov	35 343	27 644	7 699
Proizvodnja strojev in naprav	25 334	17 956	7 378
	60 677	45 600	15 077

Vpis učencev v programe srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja je povezan z ekonomskim stanjem slovenskega gospodarstva in obrti. Gospodarska kriza v devetdesetih letih se je odrazila tudi na področju izobraževanja, zato je zanimanje za tehniške poklice v zadnjem desetletju bilo nekoliko manjše. V strojništvu so se v zadnjih letih možnosti zaposlovanja izboljšale, saj se povečujejo potrebe po kadrih in so za nekatere poklice celo zelo očitne. Izboljšanje zaposlitvenih možnosti se tudi odraža na povečanju vpisa v poklicne in srednje strokovne šole strojne smeri.

Kljub temu da vzgoja za enakost spolov, ki poteka že od najzgodnejšega otroštva in skozi celoten sistem izobraževanja, zagotavlja uveljavljanje enakih možnosti žensk in moških na različnih področjih, so še vedno v vsakodnevnem življenju prisotni stereotipi v poklicnih in študijskih usmeritvah. Za izobraževalne programe strojne smeri se večinoma odločajo fantje.

Zakaj torej žensk ta veda ne zanima? Misliva, da še vedno velja stereotip, da je strojništvo moški poklic. Morda se resnični vzrok skriva v ženskah in v njihovem pomanjkanju interesa oziroma mnenju, da niso sposobne opravljati tega poklica ter da tudi v primeru, če bi končale šolo, ne bi dobile službe v tej panogi.

3. CILJI

Za raziskovanje teme »Ženske v strojništvu« sva se odločili, ker tudi sami že peto leto obiskujeva Srednjo šolo za strojništvo in mehatroniko v Celju.

Želeli sva:

- se seznaniti, kakšno je bilo zaposlovanje žensk v strojni panogi nekoč in danes v Sloveniji in Celjski regiji;
- se seznaniti o položaju žensk v Evropski uniji in Sloveniji;
- ugotoviti, koliko žensk se odloča za izobraževanje v strojniških poklicih;
- ugotoviti, zakaj se več deklet oziroma žensk ne odloča za izobraževalne programe strojne smeri;
- ugotoviti, koliko je še v družbi prisotna ločnica med "ženskimi" in "moškimi" poklici.

4. HIPOTEZE

Za pridobitev podatkov sva postavili naslednje hipoteze:

1. **hipoteza:** deklet ne zanimajo tehnični predmeti, zato se ne vpisujejo na strojno šolo.
2. **hipoteza:** dekleta se ne vpisujejo na strojne šole, ker je premalo oglaševanja o tem poklicu.
3. **hipoteza:** dekleta ne vedo, da so strojniški poklici med najbolj iskanimi poklici v Sloveniji.
4. **hipoteza:** pri dekletih, ki obiskujejo strojno šolo, se pojavljajo težave pri praktičnem pouku.
5. **hipoteza:** dekleta, ki obiskujejo Fakulteto za strojništvo, imajo večinoma končano srednjo strojno šolo.
6. **hipoteza:** ženske niso zaželeno v strojništvu.

5. METODE

Kot metodo dela sva uporabili anketiranje, kot inštrument analize pa anketni vprašalnik za:

- a) učenke osnovne šole in
- b) svetovalne delavce srednjih šol strojne smeri.

Anketni vprašalnik za učenke osnovnih šol je bil anonimen, vprašanja so bila izbirnega tipa.

Anketni vprašalnik za svetovalne delavce na srednjih šolah pa je poleg vprašanj izbirnega tipa vseboval nekaj vprašanj, ki so ponujala možnost odgovora odprtega tipa.

Analiza je potekala na naslednji način:

- prebiranje literature;
- sestava in oblikovanje anketnega vprašalnika za učenke in svetovalne delavce;
- razdelitev anketnih vprašalnikov učenkam, pošiljanje anketnih vprašalnikov svetovalnim delavcem po elektronski pošti;
- izvedba kratke ankete na forumu Fakultete za strojništvo;
- pregled anket in obdelava podatkov;
- interpretacija rezultatov.

6. IZOBRAŽEVANJE IN ZAPOSLOVANJE ŽENSK NEKOČ IN DANES

Slovenska pisateljica Pavlina Pajkova se je konec 19. stoletja (1884) kot prva ženska dotaknila takrat in danes v Evropi in svetu popularnega »ženskega vprašanja«,

Pavlina Pajkova še vedno vidi vlogo ženske v opravljanju ženskih del in materinstvu. Sama zase pravi, da je ženska, ki je prisiljena, da se bori za svoj obstanek. O pripadnicah kmečkega in delavskega stanu meni, da so dekleta prisiljena, da se poročijo in si na ta način zagotovijo obstanek. Ker pa se vsaka ženska ne poroči, so prisiljene, da si pridobijo čim višjo izobrazbo in se zaposlijo. Človeška družba jih pri tem ne podpira, moški jih zasmehujejo in podcenjujejo tako v zasebnem kot v javnem življenju. Pavlina Pajkova je mnenja, da bi morali dati ženskam več možnosti, da se zaposlijo in si same služijo kruh. Ženska je zadovoljna z majhno službo, ki je moškim skoraj prelahka in plača premajhna. V življenju ženske potrebuje mnogo manj kakor moški, saj so zadovoljne z malim in znajo bolje gospodariti.

6.1. Zaposlovanje žensk v svetu pred II. svetovno vojno

V naši sredini je konec 19. in v začetku 20. stoletja zaposlovanje žensk potekalo po receptu »pridnih in poštenih kmečkih in rokodelskih hčera« ter «skromnih službic uredniških hčera«. Šele razcvet industrije je odprl nova delovna mesta za ženske, ki so bile prej v glavnem omejene na delo v poljedelstvu. Pravi prevrat v zaposlovanju in gledanju na žensko kot delovno silo pa je prinesla I. svetovna vojna. Večina za delo sposobnih moških je bila v strelskih jarkih, zato so njihova delovna mesta morala zasesti ženske. Ni presenetila toliko hitra rast njihovega zaposlovanja, pač pa raznolikost na področjih, ki so jih prekrile; posegle so namreč po poklicih, ki so bili vseskozi tako po miselnosti kot po tradiciji domena moških. Krupp, pojem jeklarske industrije, je imel pred vojno na plačilnem seznamu od 2 000-3 000 žensk, leta 1918 jih je delalo v tem industrijskem gigantu že 28 000.

Mednarodni urad za delo v Ženevi je pred II. svetovno vojno objavil nekatere podatke o zaposlenih ženskah. Odstotek zaposlenih žensk se je ob primerjavi z zaposlenostjo moških v posamičnih državah zelo razlikoval.

Tabela št. 3: Odstotek zaposlenih žensk pred II. svetovno vojno

DRŽAVA	% ZAPOSLENIH MOŠKIH	% ZAPOSLENIH ŽENSK
Avstrija	33,74	66,26
Italija	22,61	77,39
Madžarska	25,95	74,05
Jugoslavija	27,35	72,65
Nemčija	35,55	64,45
Anglija	29,76	70,24
ZDA	22,07	77,93
Palestina	11,59	88,41

Po oceni urada je bilo največ žensk zaposlenih v manualnih poklicih, kjer so delale kot poljske in industrijske delavke, sledijo trgovina, obrt in promet, nato domači poklici in na koncu svobodni poklici ter upravne službe. Ženske z »umskimi« poklici so v glavnem zasedale delovna mesta v šolstvu in socialnem skrbstvu.

Statistika navaja, da so bile ženske ob enakem delu slabše plačane kot moški; razlika je znašala od 15 % do 35 % v njihovo škodo.

Zanimiv je tudi podatek o odstotku žensk v posamičnih industrijskih panogah, od katerih so nekatere do današnjih dni postale izrazito ženske:

Tabela št. 4: Odstotek žensk v posamičnih panogah po svetu pred II. svetovno vojno

STROKA	AMERIKA	NEMCIJA	ANGLIJA	RUSIJA
Rudarstvo	0,6	1,0	0,6	27,9
Metalurgija	3,0	3,5	5,4	24,6
Metalna industrija	6,8	17,4	17,5	27,4
Tekstilna industrija	38,9	54,0	59,2	64,3
Oblačilna industrija	54,2	67,9	77,4	78,3
Obutvena industrija	36,9	67,9	41,0	53,5
Usnjarska industrija	15,3	24,0	35,9	51,4
Kemična industrija	18,8	27,9	29,8	38,5
Živalska industrija	24,1	38,6	40,8	41,4
Lesna industrija	5,4	14,5	15,0	37,8
Papirna industrija	21,3	21,3	45,1	40,4
Grafična industrija	21,8	21,8	34,3	51,1
Gradbeništvo	1,0	1,0	1,2	19,7

6.2. Zaposlovanje žensk v Sloveniji pred II. svetovno vojno

Odstotek zaposlenih Slovenk je bil visok že v času Avstro-Ogrske monarhije (konec 19. in začetek 20. stoletja). Iz podatkov je bilo razvidno, da je v industriji in obrti delalo leta 1910, 27,2 % žensk. Tudi v kraljevini Jugoslaviji (1929 – 1943) je bil odstotek zaposlenih žensk najvišji prav v Dravski banovini. Izbiro poklica je seveda določala obstoječa gospodarska struktura. Ob popisu prebivalstva leta 1931 so analize pokazale, da 61,4 % Slovencev živi od kmetijstva, lova in gozdarstva, 21,2 % od obrti in industrije, 27,2 % pa od trgovine in prometa. S svobodnimi poklici in delom v javnih službah se je ukvarjalo 5,1 % prebivalcev.

Izjemno zanimiv je vpogled v strukturo svobodnih poklicev. V letu 1936 je bilo po podatkih prijavljenih 15 zdravnic zasebne prakse, 12 urednic, 2 samostojni odvetnici, 15 žensk v privatnem pouku in 18 žensk s končano tehnično izobrazbo.

Sklepna ugotovitev je, da so se ženske pri nas sicer intenzivno zaposlovale, da pa so zasedale v glavnem delovna mesta, ki so bila slabo plačana in niso bile zahtevane kvalifikacije.

Na novo odprta univerza v Ljubljani jim je olajšala pot do visokošolske izobrazbe. Od 338 vpisanih študentk (17 % vseh opisanih študentov) se jih je 219 odločilo za humanistične študije, 59 za pravo, za medicino 44 in 16 za visokošolski študij tehnike.

6.3. Zaposlovanje žensk na Celjskem pred II. svetovno vojno

Celje je bilo po 1. svetovni vojni poleg Maribora, Jesenic in Ljubljane izrazit center kovinske industrije. Zlasti močno je bila industrializirana stara mestna občina Celje, ki je zaradi tesnega obsega vključevala le malo kmečkega prebivalstva. Delavstvo je dnevno prihajalo tudi iz ostalih okoliških občin, kar se je odražalo v nizkem deležu kmečkega prebivalstva v teh občinah.

Poklicna sestava moškega in ženskega prebivalstva v občinah Celje - mesto in Celje - okolica se jasno izraža v naslednjih tabelah:

Tabela št. 5: Poklicna sestava prebivalstva

	Občina Celje - mesto	Občina Celje - okolica
Kmetijstvo	2,2	20,4
Obrt in industrija	31,3	49,5
Trgovina	14,0	6,5
Denarni zavodi	2,3	0,6
Promet	4,4	6,2
Javna služba	19,7	4,5
Upokojenci	9,6	9,0
Ostali	16,5	1,6
Absolutno št. prebivalstvo	7602	9552

V kovinski industriji je bilo zaposlenih 719 moških in 386 žensk.

6.4. Položaj žensk v EU in Sloveniji danes

Kljub temu da je poteklo 100 let od prvih večjih organiziranih demonstracij za pravice žensk (udeležilo se jih je 15 000 žensk, zaposlenih v tekstilni industriji) in kljub temu, da se ženske nenehno trudijo postati enakopravne partnerice svojim moškim kolegom na trgu dela, se še vedno spopadamo s segregacijo in predsodki. Ti med drugim še vedno delijo poklice na tipično "ženske" in "moške" in določajo, do kod se lahko ženska povzpne na karierni lestvici.

V letu 2006 je Evropska komisija sprejela časovni načrt o enakosti med spoloma za obdobje 2006 – 2010, Evropski svet pa pakt za enakost med spoloma, kar kaže, da se EU aktivno zavzema za to, da se doseže dejanska enakost med spoloma. Eden od ciljev te strategije je dvigniti zaposlenost žensk z 51 % leta 1999 na 60 % leta 2010. Slovenija je ta cilj že dosegla, saj je trenutna zaposlenost žensk pri nas 61 %, v EU pa 56 %.

6.4.1. Ženske v izobraževalnem procesu

Delež prebivalstva, ki nadaljuje študij na terciarni ravni (na višjih strokovnih šolah in visokošolskih zavodih), je v Sloveniji vsako leto večji; posebej močno se med njimi povečuje

število žensk. V študijskem letu 2006/2007 je bilo v Sloveniji v terciarno izobraževanje vpisanih 115.944 študentov, to je že skoraj polovica (48,2 %) prebivalstva, starega od 19 do 23 let. Med vpisanimi je bilo 58,3 % žensk. Tudi delež žensk med študenti višješolskega strokovnega študija se povečuje in v študijskem letu 2006/2007 je že dosegel polovico vpisanih.

V letu 2006 je na terciarni ravni diplomiralo 17 145 študentov, od tega 61,9 % žensk, in sicer na področju družboslovja, poslovnih ved in prava; med temi je bilo 68,7 % žensk. Med diplomanti v programih s področja naravoslovja, matematike in računalništva je bilo samo 2,6 % žensk. Delež diplomantk je bil skromen tudi na področjih tehnike, proizvodne in predelovalne tehnologije in gradbeništva. Največ žensk med diplomanti, in sicer več kot 80 %, pa je bilo na področju izobraževanja ter zdravstva in sociale.

6.4.2. Zaposlovanje žensk

Decembra 2007 je bilo v Sloveniji 864 361 delovno aktivnih prebivalcev, od tega 43,3 % žensk. Čeprav Zakon o delovnih razmerjih, razen v izjemnih okoliščinah, strogo izenačuje dostopnost do zaposlitve med moškimi in ženskami, so na trgu večje možnosti za zaposlitev na strani moških. Povpraševanje po novozaposlenih delavcih je večje v t. i. tradicionalno moških poklicih. Delodajalci bodo morali iskati svojo poslovno priložnost tudi z zaposlovanjem žensk na teh delovnih mestih, kajti ženske lahko v mnogih sferah dosegajo boljše rezultate od moških. Že več let se med deficitarnimi poklici pojavljajo poklici v gostinstvu, gradbeništvu, kovinarstvu, špediciji, živilski industriji, poleg tega še poklici višjih zahtevnosti v medicini, računalništvu, strojništvu. Pri omenjeni deficitarnosti gre v prvi vrsti za nepripravljenost oseb za vključevanje v te poklice zaradi posebnih delovnih pogojev, ki bi pozitivno vplivali na motiviranost zaposlenih ter visoke zahtevnosti študija.

6.4.3. Ženske v današnjih večjih podjetjih

Že zaposlene ženske v večjih slovenskih podjetjih imajo enake možnosti, tako glede izobraževanja kot glede upravljanja delovne kariere oz. napredovanja, in sicer ne glede na to, ali so zaposlene v pretežno moškem ali pretežno ženskem kolektivu. Osnovni pogoj za realizacijo teh enakih možnosti pa je ustrezna in hkrati čim višja izobrazba.

Razne vladne, pa tudi nevladne organizacije ali skupine se lotevajo posameznih projektov, ki lahko precej vplivajo na položaj žensk. Tako je v okviru projekta *Dekleta in šola, izobraževanje in zaposlovanje žensk* v Sloveniji začel nastajati tudi podprojekt »Možnosti zaposlovanja, izobraževanja in upravljanja delovne kariere žensk v Slovenskih podjetjih«.

Celoten projekt je imel za cilj povezati preteklost s sedanostjo, uporabiti izkušnje iz preteklosti za aktivnost v sedanosti za prihodnost, povezati kulturo, politiko in gospodarstvo. Namen samega podprojekta je bil analizirati in predstaviti problematiko možnosti zaposlovanja in izobraževanja žensk ter možnosti opravljanja delovne kariere žensk s poudarkom na tem, kakšne možnosti sploh imajo ženske v slovenskih malih podjetjih, v slovenskih podjetjih v primerjavi z moškimi sodelavci. V podjetjih so se želeli lotiti te problematike, o njej razmisliti, pisati, jo predstaviti širši in ožji javnosti. Namen podprojekta ni bil primerjati možnost, ki jih imajo tako ženske kot moški v različnih slovenskih podjetjih, še manj, kje so

te možnosti boljše, ustrežnejše, kje pa ne, ampak le predstaviti in širiti razprave o tej problematiki.

V okviru podprojekta so želeli dati podjetjem in posameznikom možnost, da se lahko ob analizi in razmišljanju o tej problematiki predstavijo in jo na ta način prenesejo v razmišljanje drugim, predvsem tistim v kadrovski funkciji, ki se s tem področjem v podjetjih ukvarjajo.

V podprojektu je sodelovalo 6 večjih slovenskih podjetij z različnih koncev Slovenije. Sodelovala so podjetja, kjer so zaposleni pretežno moški, in tista, kjer so zaposlene v večji meri ženske. Vsebina analiz oz. prispevkov ni bila standardizirana, tako da primerjave med podatki niso možne.

Avtorji prispevkov so vsebino glede na problematiko, ki so jo želeli prikazati, določili sami. Zato je tudi podatkov, ki jih lahko direktno primerjamo, malo.

Tabela št. 6: Delež zaposlenih po spolu

PODJETJE	ŽENSKO	MOŠKI
M	71,8	28,2
G	56	44
U	36,7	63,3
A	12	88
R	5,5	94,5
T	62	38

Primerjava pokaže, da so v podprojektu resnično sodelovala podjetja, pri katerih je delež zaposlenih po spolu dejansko enostransko obarvan.

Pregled ugotovitev kaže, da imajo ženske možnosti izobraževanja in napredovanja v podjetjih ne glede na to, ali gre za pretežno moška ali ženska podjetja, vendar le v primeru, da so ustrezno izobražene. Tudi vstop v podjetje je možen ob ustrezni in določeni stopnji izobrazbe. V pretežno moških podjetjih je izobrazba še pomembnejša, saj je krog zaposlitvenih možnosti žensk ožji in običajno vezan na strokovna dela v službah, kot so kadrovske področje, pravno področje, finance, nabava, prodaja.

Zaskrbeti pa nas mora, da se pri izbiri, ne glede na vse druge kriterije, vezane na delo, pogosto upošteva tudi spol kandidata. Mogoče v manjših in srednjih podjetjih pogosteje kot v velikih. Ne vedno, ne v vseh podjetjih enako, pa vendar se.

Sprašujeva se kaj se bo zgodilo, če se bodo zaposlitvene možnosti žensk manjšale, na kar so opozorile predvsem razprave? Ali bo prišlo do tega, da se bomo vprašali, ali se v tem primeru šolanje žensk sploh izplača?

EMPIRIČNI DEL

7. ANALIZA IN INTERPRETACIJA ANKET

7.1. OSNOVNE ŠOLE

Anketne vprašalnike, namenjene učenkam devetega razreda osnovne šole, je izpolnilo le 59 učenk štirih celjskih šol, in sicer:

- II. osnovne šole;
- Osnovne šole Frana Kranjca;
- Osnovne šole Frana Roša;
- Osnovne šole Hudinja.

Ostale osnovne šole so našo prošnjo zavrnile z obrazložitvijo, da učenci preveč časa porabijo za izpolnjevanje anket za različne namene.

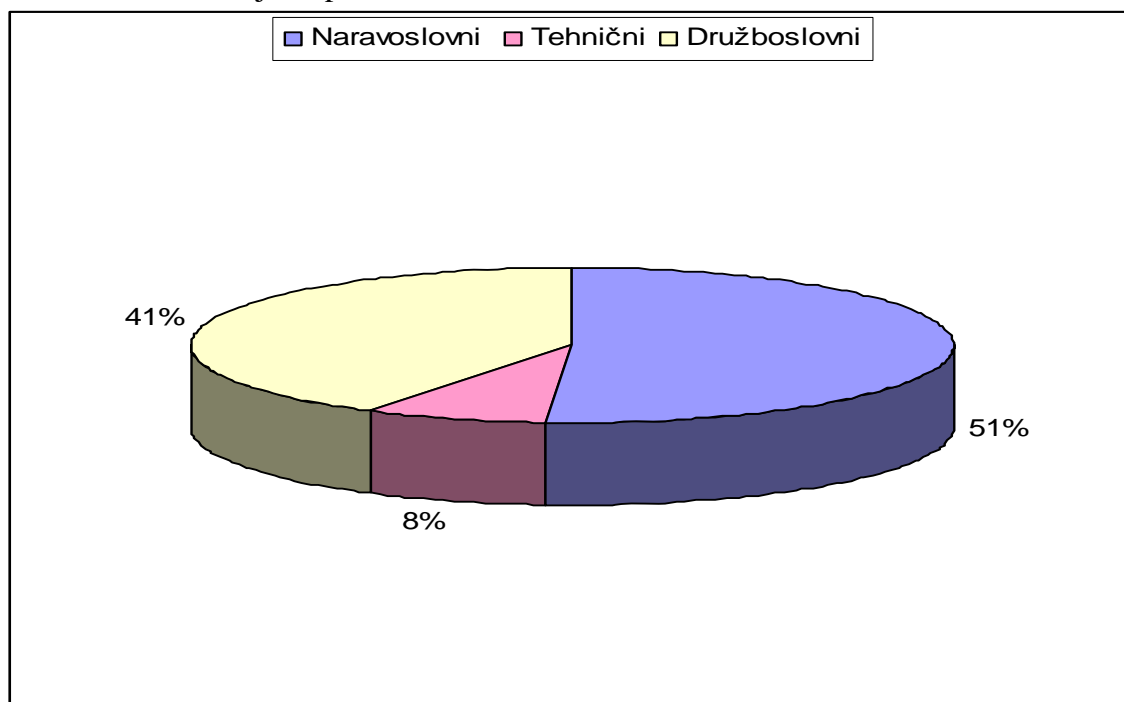
Na II. osnovni šoli nama je svetovalna delavka povedala, da želijo usmeriti dekleta v tehnične poklice, vendar učenke ne kažejo zanje interesa.

VPRAŠANJE ŠT. 1

1. Kateri predmeti te zanimajo?

- a) naravoslovni (biologija, kemija ...)
- b) tehnični (strojništvo, fizika, tehnična vzgoja ...)
- c) družboslovni (zemljepis, zgodovina ...)

Graf št. 1: Zanimanje za predmete

Iz teh rezultatov je vidno razbrati, da se večina deklet zanima za naravoslovne predmete (51 %), nato sledijo družboslovni (41 %) in na zadnjem mestu tehnični (8 %).

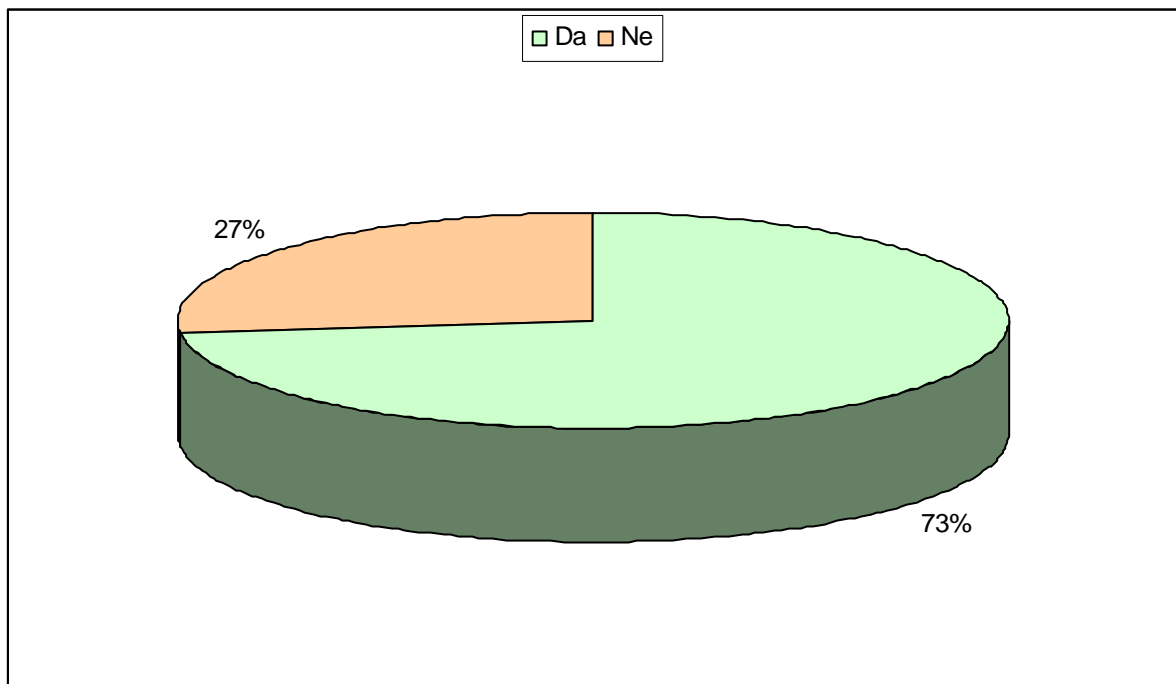
Na osnovi dobljenih podatkov lahko sklepamo, da se dekleta ne odločajo za ta poklic, ker je v šoli, ki izobražuje za poklice v strojništvu, veliko tehničnih predmetov.

VPRAŠANJE ŠT. 2

Ali si seznanjen s ponudbo izobraževalnih programov na šolah, ki izobražujejo dijake za strojne poklice ?

- a) da
- b) ne

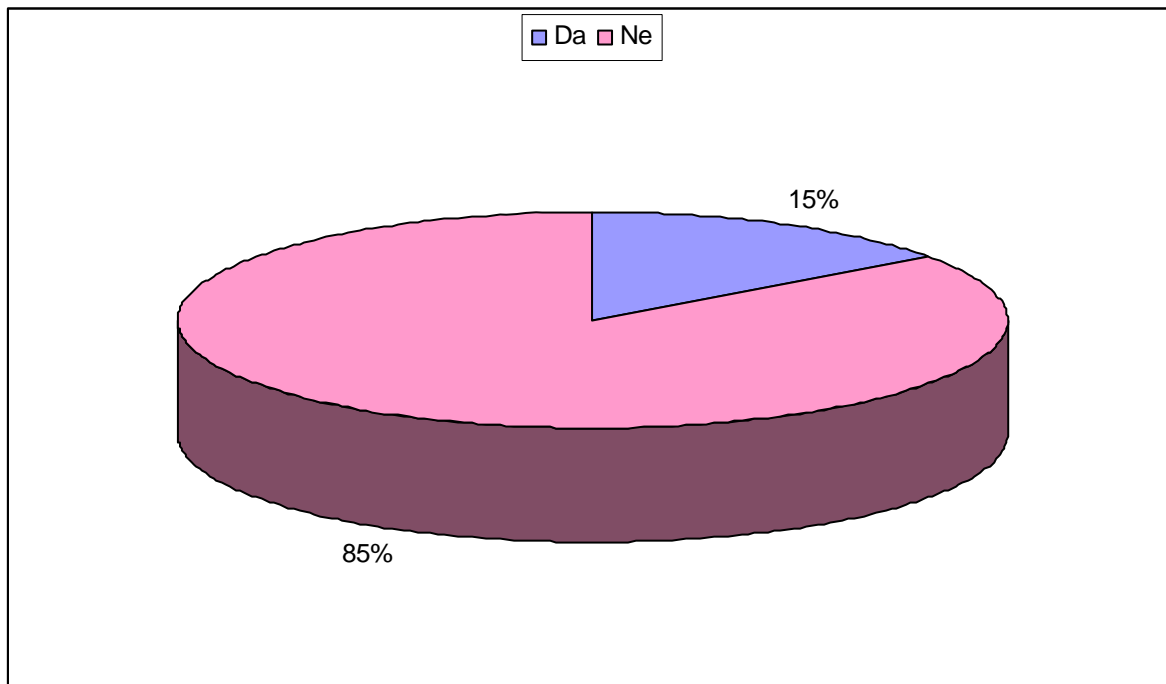
Graf št. 2: Seznanjenost z izobraževalnimi programi

Iz teh rezultatov je razvidno, da so dekleta seznanjena s ponudbo izobraževalnih programov na šolah, ki izobražujejo dijake za strojne poklice (73 %). To pomeni, da to ni razlog, da se dekleta ne vpisujejo v te programe.

VPRAŠANJE ŠT. 3**Ali veš, da so strojni poklici med najbolj iskanimi poklici v Sloveniji?**

- a) da
- b) ne

Graf št. 3: Seznanjenost z deficitarnimi poklici

Ugotovile sva, da zelo malo deklet (15 %) ve, da so strojni poklici med najbolj iskanimi v Sloveniji.

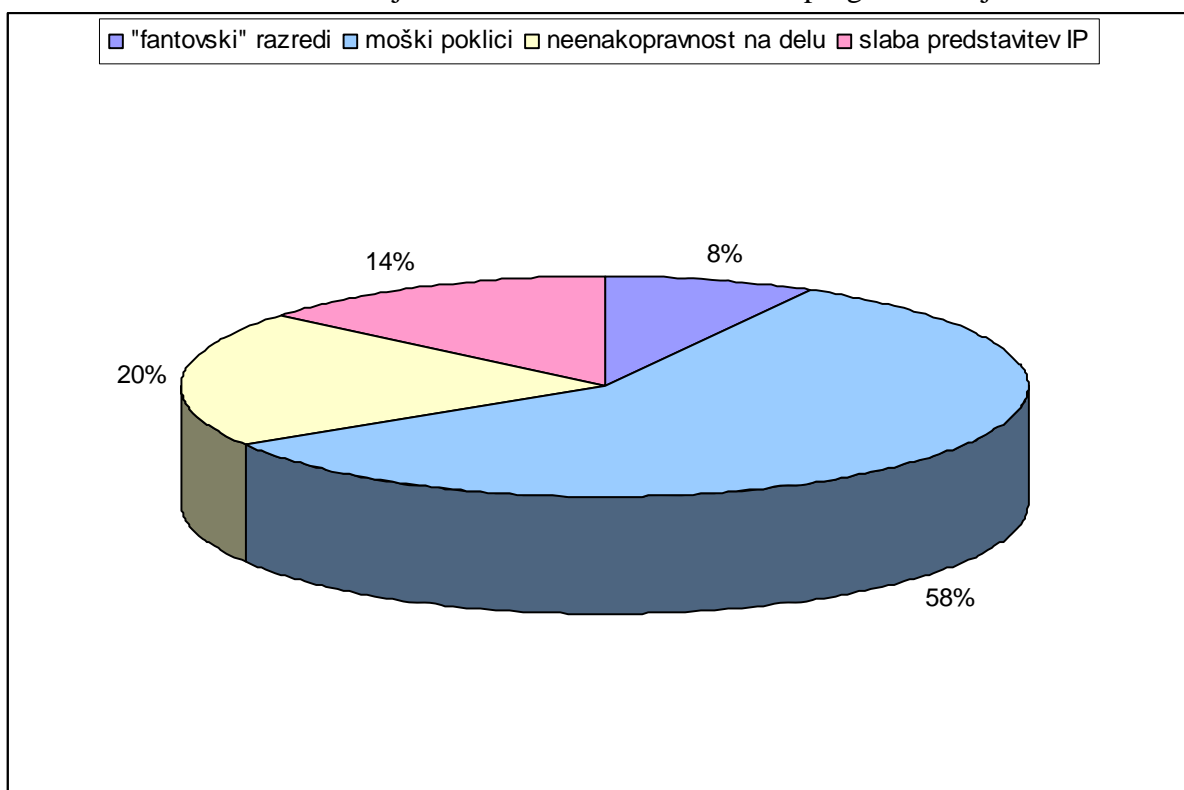
Če bi bila dekleta s tem bolj seznanjena, bi bilo mogoče tudi večje zanimanje za te poklice.

VPRAŠANJE ŠT. 4

Kaj te najbolj odbija od teh poklicev?

- "fantovski" razredi
- ker so to "moški" poklici
- neenakopravnost na trgu delu (podcenjevanje žensk)
- slaba predstavitev izobraževalnih programov

Graf št. 4: Vzroki za slabo vključenost deklet v izobraževalne programe strojništva

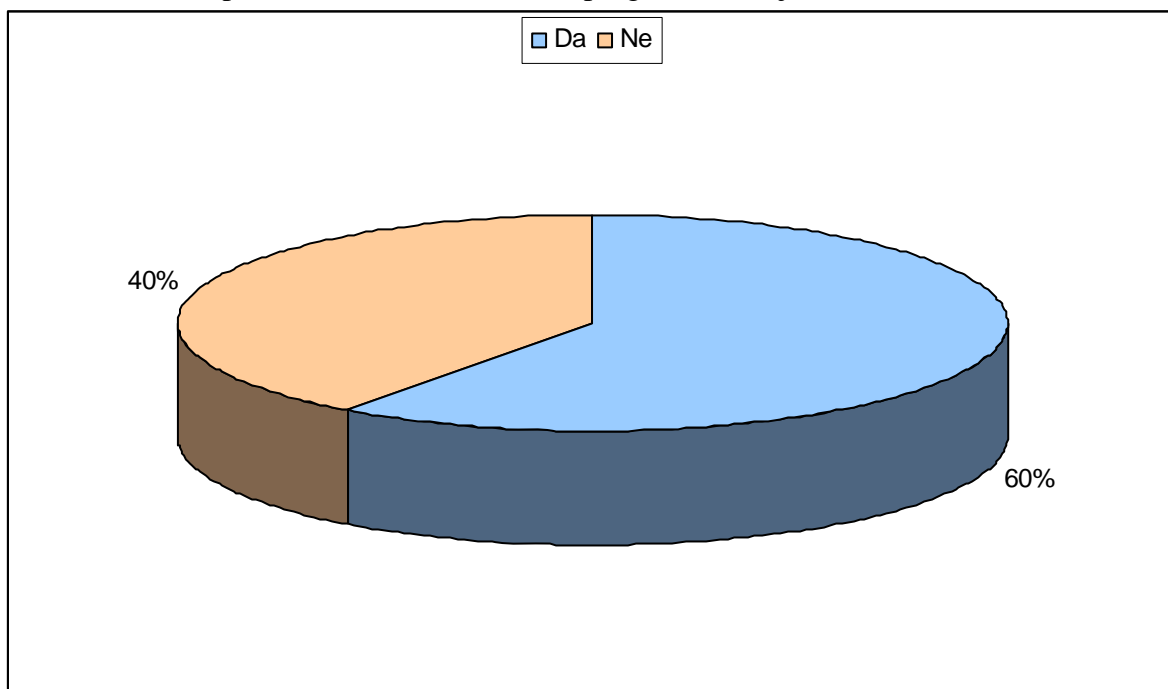
Raziskava je pokazala, da se dekleta ne odločajo za strojniške izobraževalne programe, ker so to moški poklici (58 %), nato sledijo neenakopravnost na delu (20 %), na tretjem mestu slaba predstavitev šole (14 %). Najmanj (8 %) jih moti, da bi se izobraževale v razredih, kjer prevladujejo fantje.

VPRAŠANJE ŠT. 5

Ali meniš, da je premalo oglaševanja za izobraževalne programe strojne smeri?

- a) da
- b) ne

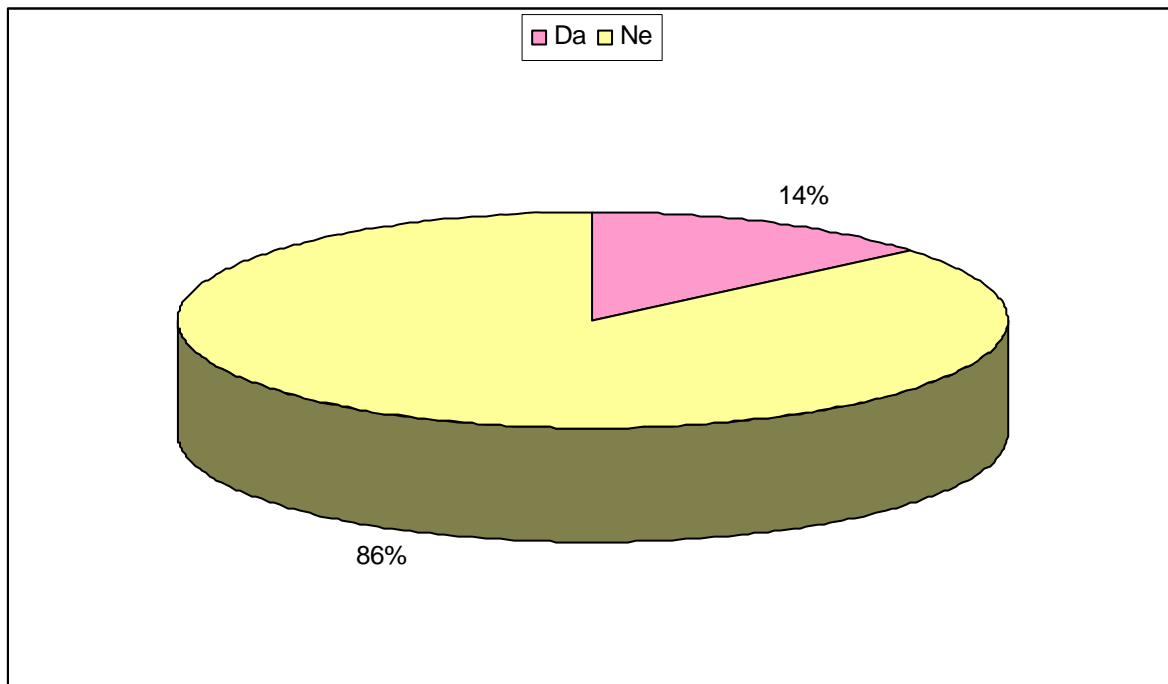
Graf št. 5: Slaba predstavitev izobraževalnih programov strojne smeri

Pri temu vprašanju prevladuje odgovor *da* (66 %), ampak kljub temu sva mnenja, da bi glede na rezultate lahko bilo več oglaševanja za ta poklic.

VPRAŠANJE ŠT. 6**Ali si mnenja, da ženske nismo sposobne opravljati moškega dela?**

- a) da
- b) ne

Graf št. 6: Ali smo ženske sposobne opravljati moško delo?

86 % anketiranih učenk meni, da so ženske sposobne opravljati moška dela (86 %), 14 % pa temu nasprotuje. Kljub takšnemu pozitivnemu mnenju se ne odločajo za poklice v strojništvu.

7.2. SREDNJE ŠOLE

V Sloveniji 26 šol izobražuje po izobraževalnih programih strojništva, in sicer:

Gorenjska regija	a) Srednja šola Jesenice b) Šola za strojništvo Škofja Loka c) Tehniški šolski center Kranj
Goriška regija:	a) Poklicna šola Nova Gorica b) Strojna, prometna in lesarska šola Nova Gorica
Jugovzhodna slovenska regija	a) Srednja šola Črnomelj – Srednja poklicna in strojna šola b) Šolski center Novo mesto – Srednja strojna šola
Koroška regija	a) Šolski center Ravne na Koroškem
Notranjsko kraška regija	a) Šolski center Postojna
Obalna kraška regija	a) Srednja šola Pietro Coppo Izola b) Srednja tehniška šola Koper
Osrednja slovenska regija	a) Srednja poklicna in strokovna šola Bežigrad b) Srednja šola tehniških strok Šiška c) Šolski center Ljubljana - Poklicna in strokovna šola
Podravska regija	a) Srednja strojna in poslovna šola Maribor b) Poklicna in tehniška strojna šola
Pomurska regija	a) Dvojezična srednja šola Lendava b) Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota
Savinjska regija	a) Šolski center Celje – Srednja šola za strojništvo in mehatroniko b) Šolski center Slovenske Konjice – Zreče c) Šolski center Velenje – Poklicna in tehniška strojna šola
Spodnje posavska regija	a) Šolski center Krško – Sevnica
Zasavska regija	a) Srednja tehniška in poklicna šola Trbovlje

Raziskale smo, kako je bilo z vpisom deklet na strojne šole od leta 2000 do danes. Ankete smo poslale na 8 srednjih strojnih šol po elektronski pošti. Izpolnile pa so jo svetovalne delavke štirih srednjih šol, in sicer :

- Srednje poklicne in poslovne šole Krško;
- Srednja poklicne in tehniške šole Murska Sobota;
- Srednje tehniške in poklicne šole Trbovlje;
- Srednje šole za strojništvo in mehatroniko Celje.

V nadaljevanju smo strnile njihove odgovore na postavljena anketna vprašanja.

VPRAŠANJE ŠT. 1

Ali so v zadnjih letih spremembe pri vpisovanju v srednje strojne šole?

V šolah, ki so odgovorile na anketne vprašalnike, v zadnji letih ni prišlo do sprememb pri vpisu. Nekoliko je opazen zmanjšan interes za poklice srednjega poklicnega izobraževanja.

VPRAŠANJE ŠT. 2

Koliko deklet se je v šolskem letu 07/08 vpisalo v program strojni tehnik?

Zanimanje deklet za vpis v program strojni tehnik je zanemarljivo. V šolskem letu 07/08 so se v šole, ki so odgovorila na anketni vprašalnik, v začetni letnik vpisale le dve dijakinji.

VPRAŠANJE ŠT. 3

Koliko dijakinj se je od leta 2000 do 2007 vpisalo na strojno šolo?

Vsako leto se vpiše nekaj deklet. Svetovalne delavke menijo, da je trenutno takšna politika zaposlovanja, da se tudi dekleta lahko zaposlujejo v tej panogi, kar bo zagotovo vplivalo, da se bo več deklet odločalo za ta poklic. Od leta 2000 do 2007 pa se je na teh šolah izobraževalo 43 dijakinj.

VPRAŠANJE ŠT. 4

Ali so te dijakinje uspešno zaključile srednješolsko izobraževanje?

Dijakinje, ki so bile vpisane v izobraževalne programe strojne smeri, so vse uspešno zaključile šolanje.

VPRAŠANJE ŠT. 5

Ali ste že imeli kak primer, da se je dekle vpisalo v izobraževalni program strojni tehnik, ker pa se tam ni dobro počutilo, se je prepisalo na drugo šolo?

Na eni izmed šol, ki je odgovorila na anketni vprašalnik, se je dijakinja prepisala na drugo šolo, ker je ugotovila, da ta poklic ni zanjo najbolj primeren in se tudi na šoli ni dobro počutila. Ponavadi so dekleta, ki so se odločila za strojni poklic v tem poklicu vztrajale.

VPRAŠANJE ŠT. 6

Ali bodoče dijakinje pri vpisu zanima, ali bodo v razredu samo fantje in ali bo kakšno dekle?

Bodoče dijakinje pri vpisu zelo zanima in vedno vprašajo kakšna bo struktura razreda. Veliko jim pomeni in olajša odločitev za vpis, če je v razredu tudi kakšno dekle.

VPRAŠANJE ŠT. 7

Ali se je že kdaj zgodilo, da bi se dijakinja pritožila, da v razredu ni enako obravnavana s strani profesorjev glede na spol?

Svetovalne delavke niso poznale primera, da bi se dijaki in dijakinje pritoževali v zvezi z neenakopravno obravnavo glede na spol. So pa odgovorile, da se učiteljski zbor in dijaki zelo razveselijo deklet, ki se vpisujejo v strojne poklice.

VPRAŠANJE ŠT. 8

So se kdaj pri dekletih med praktičnim poukom pojavile kakšne težave pri opravljanju zastavljenih nalog?

Dekleta večjih težav pri zastavljenih praktičnih nalogah niso imele, če pa se je kakšna težava pojavila so jim pri tem pomagali sošolci in profesorji praktičnega pouka.

VPRAŠANJE ŠT. 9

Kateri so vzroki, da se dekleta ne vpisujejo tako množično na strojne šole?

Svetovalne delavke menijo, da je vzrok, da se dekleta ne vpisujejo v strojne šole to, da jih strojništvo preprosto ne zanima. Opis del in nalog, zahtevnost dela in tudi nekoliko zgrešena predstava o teži dela vplivajo na to, da se dekleta ne odločajo za ta poklic

VPRAŠANJE ŠT. 10

Ali imate morda podatke, koliko je deklet, ki so obiskovala programe strojne šole, nadaljevalo študij v tej smeri?

Svetovalne delavke niso imele podatka, koliko deklet je nadaljevalo izobraževanje na višjih in visokošolskih zavodih, ki izobražujejo kandidate za strojne poklice.

7.3. VIŠJE STROKOVNE ŠOLE

V Sloveniji se dijakinje lahko izobražujejo za poklic inženir strojništva na naslednjih višjih strokovnih šolah:

Višja šola za strojništvo

- a) Škofja Loka
- b) Šolski center Celje
- c) Novo mesto
- d) Postojna
- e) Šolski center Ravne

Zasebna višja strokovna šole:

- a) Inštitut Minerva
- b) Izobraževalni zavod Hera
- c) Šola Academia

Obiskali sva višješolsko prijavno službo v Celju, kjer sva dobili podatke o številu vpisanih študentov in študentk od leta 2000 do 2008.

Tabela št. 7: Odstotek vpisanih žensk na Višji strokovni šoli v Celju

Leto	Višje šolski strokovni program - strojništvo ženske v %
2001	5 %
2002	2,9 %
2003	1,8 %
2004	1,8 %
2005	1,7 %
2006	1,2 %
2007	2,9 %
2008	5,7 %

Na osnovi analize pridobljenih podatkov, vpisa žensk v višješolski študijski program strojništva ter analize obiska predavanj sva prišli do zaključka, da se ženske vpisujejo v ta program zgolj zaradi pridobitve statusa študenta. Maloštevilne redne študentke pa so zaposlene v privatnih podjetjih in se dejansko ukvarjajo s strojniškim poklicem. Potreba po znanju s tega področja in pridobitvi formalne izobrazbe se tudi odraža v njihovem uspehu med študijem, saj so uspešne študentke.

7.4. VISOKOŠOLSKI ZAVODI IN UNIVERZE

Na nivoju visokošolskega in univerzitetnega študija se dijakinje lahko šolajo na dveh univerzah, in sicer:

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za strojništvo

- a) Univerzitetni študijski program
- b) Visokošolski strokovni študijski program
(Ljubljana, Novo mesto, Portorož, Nova Gorica, Celje)

Univerza v Mariboru
Fakulteta za strojništvo

- Univerzitetni študijski program
- Visokošolski strokovni študijski program

Na osnovi podatkov, ki sva jih pridobili iz analize prijave in vpisa Visokošolske prijavnoinformacijske službe, sva ugotovili, da se vpis žensk na visokošolskih in univerzitetne študijske programe bistveno ne razlikuje v odstotkih od vpisa na srednje in višje šole.

UNIVERZA V LJUBLJANI - Fakulteta za strojništvo

Tabela št. 8: Odstotek vpisanih deklet na Fakulteti v Ljubljani

Leto	Univerzitetni študijski program/ Ženske v %	Visokošolski študijski program/ Ženske v %
2001	2,2	3,6
2002	1,6	6,0
2003	11	11,5
2004	6,3	19,0
2005	7,9	17,7
2006	3,7	15,9
2007	5,2	13,3

UNIVERZA V MARIBORU - Fakulteta za strojništvo

Tabela št. 9: Odstotek vpisanih deklet na Fakulteti v Mariboru

Leto	Univerzitetni študijski program/ Ženske v %	Visokošolski študijski program/ Ženske v %
2001	0	0
2002	0	0,8
2003	8,9	3,5
2004	5,0	3,7
2005	4,5	8,8
2006	0	7,1
2007	4,9	12,8

Z vpisanimi študentkami sva izvedli kratko anketo na forumu Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani. Na naše vprašanje o predhodno pridobljeni izobrazbi so nam odgovorile, da imajo večinoma zaključeno gimnazijo in ne strojno šolo. Za nadaljevanja študija na Fakulteti za strojništvo so se odločile, ker želijo postati pilotke. Študijska smer letalstvo pa se izvaja na Fakulteti za strojništvo. Pri usvajanju znanj s področja stroke nimajo večjih težav, saj se sproti pripravljajo na predavanja in izpite. Tudi s strani profesorjev so enakopravno obravnavane.

8. ZAKLJUČEK

Pri izdelavi raziskovalne naloge Ženske v strojništvu sva se srečevali s precejšnjimi težavami. Literature in podatkov na to temo sva imeli zelo malo, tudi na poslani anketni vprašalnik je bil odziv skromen.

Na osnovi prebrane literature in pridobljenih podatkov sva prišli do naslednjih ugotovitev:

- a) Dekleta kažejo večji interes za družboslovne in naravoslovne kot za tehniške predmete (**potrjena 1. hipoteza**).
- b) Anketirana dekleta menijo, da je oglaševanja za izobraževalne programe strojne smeri premalo, vendar se kljub večjemu propagiranju tega poklica ne bi odločila zanj, ker nimajo interesa oz. menijo, da je ta poklic bolj primeren za fante. (**2 hipoteza ni potrjena**)
- c) Dekleta niso seznanjena z deficitarnostjo strojnih poklicev. Iskanost in zaposljivost delavcev strojnih poklicev ne vpliva na njihovo odločitev o nadaljevanju šolanja v izobraževalnih programih strojne smeri. (**potrjena 3. hipoteza**)
- d) Če se dekleta odločijo za poklic v strojništvu, nimajo večjih težav pri osvajanju praktičnega in teoretičnega znanja ter dosegajo v povprečju dobre rezultate. Tudi pri praktičnem pouku (npr. izdelavi strojnih elementov) dekleta niso imela večjih težav. (**4. hipoteza ni potrjena**)
- e) Zanimivo je, da se za nadaljevanje šolanja na visokošolskih zavodih in fakultetah, ki izobražujejo kandidate za inženirja strojništva, odločajo dekleta, ki do zdaj niso obiskovala srednjih strojnih šol, ampak gimnazije oz. druge srednje šole. Na osnovi dobljenih odgovorov na forumu sva ugotovili, da se za strojništvo odločajo predvsem dekleta, ki želijo postati pilotke oz. delati v proizvodnji. Teh odgovorov je bilo malo, zato naše ugotovitve ne moremo posploševati. (**5 hipoteza ni potrjena**)

Žal pa v najini raziskavi nisva ugotavljali, kakšna je možnost zaposlovanja žensk po končani srednji oz. visoki šoli strojne smeri. To izkušnjo (o zaželenosti žensk v strojništvu) bova pridobili v kratkem času, ko se bova po končani strojni šoli znašli na trgu delovne sile.

9. ZAHVALA

Zahvaljujemo se najini mentorici Davorki Polić Jošt, ki nama je pomagala in naju usmerjala skozi celotno nalogo. Zahvalo izrekava tudi vsem osnovnim in srednjim šolam, ki so nama omogočili anketiranje. Prav tako gre zahvala vsem tistim, ki so nama pomagali s svojimi dobronamernimi napotki.

10. VIRI, LITERATURA

Fugger-Germadnik, Rolanda: Položaj ženske v celjski industriji v tridesetih letih 20. stoletja. V CELJSKI ZBORNIK 1993. Celje: skupščina občine Celje, 1993, str. 181-198.

Ačimovič, B.: Ženske v večjih slovenskih podjetjih v IZOBRAŽEVANJE IN ZAPOSLOVANJE ŽENSK NEKOČ IN DANES. Ptuj: Zgodovinski arhiv: Ljubljana: Urad za žensko politiko pri vladi RS, 2000, str. 297-203.

Jelušič, L. in Pešec, M.: SEKSIZEM V VOJAŠKI UNIFORMI. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2002, str. 142.

RAZPIS univerz za vpis v študijskem letu 2008/2009. Ljubljana: Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo; 2008.

RAZPIS za vpis v višje strokovne šole v študijskem letu 2008/2009. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; 2008.

Cergolj, J. in drugi (ur.); ANALIZA PRIJAVE IN VPISA za študijsko leto 2005/2006. Ljubljana: Univerza v Ljubljani - Visokošolska prijavna-informacijska služba, 2006.

Cergolj, J. in drugi (ur.); ANALIZA PRIJAVE IN VPISA za študijsko leto 2007/2008. Ljubljana: Univerza v Ljubljani - Visokošolska prijavna-informacijska služba, 2008.

<http://ssfs.si/forumFS> Forum fakultete za strojništvo v Ljubljani.

www.stat.si

PRILOGE

Priloga št. 1: Anketa za osnovne šole

Sva dijakinji Srednje šole za strojništvo in mehatroniko v Celju. Delava raziskovalno nalogo z naslovom **Ženske v strojništvu**. Ker nam bodo izpolnjeni anketni vprašalniki osvetlili potrebna področja raziskave, Te prosiva, da ga izpolniš.

1. Kateri predmeti te zanimajo?

- a) naravoslovni (biologija, kemija ...)
- b) tehnični (strojništvo, fizika, tehnična vzgoja ...)
- c) družboslovni (zemljepis, zgodovina ...)

2. Ali si seznanjen s ponudbo izobraževalnih programov na šolah, ki izobražujejo dijake za strojne poklice?

- a) da
- b) ne

3. Ali veš, da so strojni poklici med najbolj iskanimi poklici v Sloveniji?

- a) da
- b) ne

4. Kaj te najbolj odbija od teh poklicev?

- a) »fantovski« razredi
- b) ker so to »moški« poklici
- c) neenakopravnost na delu (podcenjevanje žensk)
- d) slaba predstavitev izobraževalnih programov

5. Ali meniš, da je premalo oglaševanja za izobraževalne programe strojne smeri?

- a) da
- b) ne

6. Ali si mnenja, da ženske nismo sposobne opravljati moškega dela?

- a) da
- b) ne

Hvala za vaše odgovore.

Priloga št. 2: Anketa za svetovalne delavce

Sva dijakinji Srednje šole za strojništvo in mehatroniko v Celju. Delava raziskovalno nalogo z naslovom **Ženske v strojništvu**. Ker nam bodo izpolnjeni anketni vprašalniki osvetlili potrebna področja raziskave, Vas prosiva, da ga izpolnite. Anketa se izpolnjuje za izobraževalne programe strojne smeri.

Odgovor, ki ga boste izbrali, označite z rdečo oz. dopišite.

1. Ali so v zadnjih letih spremembe pri vpisovanju v srednje strojne šole?

- a) da, katere:
- b) ne

2. Koliko deklet se je v šolskem letu 07/08 vpisalo v program strojni tehnik?

- a) 10-20
- b) 5-10
- c) 1-5
- d) nič

3. Koliko dijakinj se je od leta 2000 do 2007 vpisalo na strojno šolo?

4. Ali so te dijakinje uspešno zaključile šolanje?

- a) da, koliko:
- b) ne

5. Ali ste že imeli kak primer, da se je dekle vpisalo v izobraževalni program strojni tehnik, ker pa se tam ni dobro počutilo, se je prepisalo na drugo šolo?

- a) da
- b) ne

6. Ali bodoče dijakinje pri vpisu zanima, ali bodo v razredu samo fantje in ali bo kakšno dekle?

- a) da
- b) ne

7. Ali se je že kdaj zgodilo, da bi se dijakinja pritožila, da v razredu ni enako obravnavana s strani profesorjev glede na spol?

- a) da
- b) ne

8. So se kdaj pri dekletih med praktičnim poukom pojavile kakšne težave pri opravljanju zastavljenih nalog?

- a) da, kakšne:
- b) ne

9. Kateri so vzroki, da se dekleta ne vpisujejo tako množično na strojne šole?

- a) težka učna snov
- b) zasmehovanje s strani moškega spola
- c) ker jih strojništvo preprosto ne zanima

10. Ali imate morda podatke, koliko je deklet, ki so obiskovala programe strojne šole, nadaljevalo študij v tej smeri?

Hvala za sodelovanje.